

การเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนพิการ The Participation in Social Movement of Disable People

วิชัย จันทร์บุญ (Wichai Chanboon)* ดร.มณีมีชัย ทองอยู่ (Dr. Maniemai Thongyou)**
ดร. ดุษฎี आयวัฒน์ (Dr. Dusadee Ayuwat)***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนพิการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ คือ คนพิการทางการมองเห็น จากสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย คนพิการทางการได้ยินหรือการสื่อความหมาย จากสมาคมคนหูหนวกแห่งประเทศไทย และคนพิการทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหว จากสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 378 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ คือ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนพิการ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนพิการ คือ 1) การได้รับการบริการทางกายภาพ 2) ความเคารพตนเอง 3) ความคาดหวังต่อประโยชน์การได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพส่วนบุคคล และ 4) ความคาดหวังต่อประโยชน์ในการจัดการเคลื่อนไหว โดยปัจจัยทั้งหมดสามารถพยากรณ์การตัดสินใจการเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนพิการ ได้ร้อยละ 14.50 ($R^2 = 0.145$)

ABSTRACT

The purpose of this research was to study factors influencing the participation in social movements of disable people. The sample used in this research were Thai disable people who lived in Thailand consisting of blind people from the Thailand Association of the Blind, hearing impaired persons from the National Association of the Deaf and physical or locomotion disabled persons from the Association of the Physically Handicapped of Thailand. The study investigated a sample of 378 disabled people who were members of one of such three associations with interview schedule. Multiple Regression was used to analyze the data and found that there were four factors influencing the participation in social movements of disable people :1) the acquisition of physical services, 2) self-respect, 3) the expected benefits on personal rehabilitation and 4) the expected benefits in the management of the movement. The coefficient of determination (R^2) = 0.145

คำสำคัญ: ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม คนพิการ

Key Words : Social Movement, Disable people

* นักศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** อาจารย์ประจำ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทนำ

คนพิการนับว่าเป็นบุคคลที่สำคัญของสังคม คนเหล่านี้ได้ทำประโยชน์ให้กับประเทศชาติและสังคม ตามโอกาสและศักยภาพของคนพิการ แต่ก็มีบางส่วนที่อาจเป็นภาระของสังคม โดยไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ จากอดีตที่ผ่านมาคนพิการส่วนใหญ่ยังถูกปล่อยปละละเลย และต้องเผชิญกับปัญหาทัศนคติทางลบของสังคมตลอดมา ทำให้ถูกกักขัง ปิดบัง ซ่อนเร้น ไม่ได้ได้รับการศึกษา ไม่มีอาชีพ ไร้สิทธิขั้นพื้นฐาน เรียกได้ว่าเป็น “ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม” ซึ่งคนพิการเหล่านี้มักไม่ได้รับการเอาใจใส่จากสังคมเท่าที่ควร [1] จนกระทั่งรัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 เพื่อส่งเสริมให้คนพิการได้รับสิทธิในการส่งเสริมการพัฒนา และฟื้นฟูสมรรถภาพ ทำให้กลุ่มคนพิการได้รับความสนใจจากสังคมมากขึ้นพร้อมทั้งเปิดโอกาสให้คนพิการได้เข้ามามีส่วนร่วมในสังคมมากขึ้น

การศึกษาของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ [2] พบว่า ปัญหาของคนพิการไทยนั้นเกิดจากขาดการศึกษา ค้นหาค่าเหตุการณ์แฝงเร้นเกี่ยวกับความพิการอย่างต่อเนื่อง ขาดการให้บริการ การส่งเสริม การพัฒนา และการฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยก่อนเข้าเรียน ขาดโอกาสและความเป็นธรรมในการได้รับการศึกษาทุกระดับและทุกระบบ มีกฎหมายที่กีดกันจำกัดสิทธิและเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ เจตคติต่อความพิการและสังคม และเจตคติของสังคมต่อคนพิการยังไม่เหมาะสม ความไม่พร้อมของบริการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ การศึกษา อาชีพ และสังคม รวมทั้งบุคลากรที่ทำงานด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพ บริการสาธารณสุขและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่รัฐเป็นผู้จัดให้ไม่เพียงพอ สำหรับปัญหาและความต้องการของคนพิการในประเทศไทย จากอดีตจนกระทั่งปัจจุบัน ที่ประสบปัญหาและยังมีความต้องการอยู่ ได้แก่ ประการที่หนึ่ง ปัญหาและความต้องการ

ด้านการแพทย์ คนพิการส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่ในเขตชนบทซึ่งขาดโอกาสในการได้รับการดูแลรักษาของแพทย์หรือฟื้นฟูโดยแพทย์เฉพาะด้าน ซึ่งโรคหรือการเจ็บป่วยที่ควรจะได้รับ การรักษาให้หายได้แต่กลับกลายเป็นสาเหตุทำให้พิการ อาจเป็นเพราะขาดความรู้การศึกษา หรือเพราะเศรษฐกิจไม่เอื้ออำนวย ทำให้คนพิการเหล่านี้ขาดโอกาสการเข้ารับการรักษาพยาบาลและไม่สามารถจัดหาเครื่องช่วยความพิการชนิดต่าง ๆ ได้ ประการที่สอง ปัญหาความต้องการด้านการศึกษา ตามสภาพเขตที่พักอาศัยส่วนใหญ่คนพิการอยู่ในชนบทมีฐานะยากจน การกระจายบริการด้านการศึกษาพิเศษไปสู่ชนบทได้ไม่ทั่วถึงเพียงพอกับความต้องการด้านการศึกษาของคนพิการ ผู้ปกครองต้องพาเด็กพิการมารับการศึกษาพิเศษในพื้นที่ชุมชนใหญ่ ๆ ที่มีไม่กี่แห่ง คนพิการบางรายที่เรียนร่วมกับเด็กปกติ ต้องเผชิญปัญหาทัศนคติของครูและเพื่อนที่มีต่อเด็กพิการบางคนประสบปัญหาในเรื่องอาคารสถานที่สำหรับเด็กพิการ แขน ขา และปัญหาการไม่เข้าใจในบทเรียนของเด็กพิการทางสายตา เด็กพิการทางการได้ยินและสื่อความหมาย เป็นต้น ประการที่สาม ปัญหาความต้องการทางสังคมและการเข้ามามีส่วนร่วมในสังคม สังคมยังไม่พร้อมที่เปิดโอกาสให้คนพิการได้แสดงถึงความสามารถ ประกอบกับการไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น อาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมสาธารณะและบริการอื่น ๆ สำหรับให้คนพิการสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างเต็มที่และเสมอภาคเช่นเดียวกับบุคคลอื่น ๆ ประการสุดท้าย ปัญหาและความต้องการด้านอาชีพ คนพิการที่มีความพิการเล็กน้อยและทำสิ่งต่าง ๆ ได้ ส่วนใหญ่ต้องการที่จะพึ่งตนเอง ไม่เป็นภาระของครอบครัวและสังคม แต่สังคมยังไม่เปิดโอกาสให้คนพิการได้แสดงความสามารถเท่าที่ควรประกอบกับคนพิการขาดความรู้ความชำนาญเมื่อเปรียบเทียบกับคนปกติ ทำให้ขาดโอกาสในการมีงานทำ [3]

จากสภาพปัญหาความต้องการด้านต่าง ๆ ของคนพิการทั้งทางด้านการแพทย์ การศึกษาสังคม

และอาชีพที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองเท่าที่ควร จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้คนพิการต้องลุกขึ้นมาต่อสู้เรียกร้องสิทธิ ก็เพื่อต้องการนิยามตนเองว่าเป็นคนที่สามารถทำงานได้และมีคุณค่าเหมือนกับคนทั่วไปในสังคม หากมองย้อนในอดีตการมองภาพของการปรากฏตัวของคนพิการนั้น กล่าวได้ว่า เป็นผลสืบเนื่องมาจากประวัติศาสตร์การต่อสู้และต่อรองของคนพิการอยู่ไม่น้อย โดยที่ผ่านมามีคนพิการมีเป้าหมายสำคัญอันดับแรกอยู่ที่ความพยายามต่อสู้เพื่อให้ได้สิทธิในทางกฎหมายเพื่อคนพิการมาอย่างยาวนาน จากอดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบันพวกเขายังคงทำงานอย่างหนักเพื่อต่อสู้ในประเด็นทางกฎหมายให้มีความชัดเจนมากที่สุดต่อไปข้างหน้า ถือเป็นสิ่งที่พึงสำคัญในการยืนยันในสิทธิและอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของพวกเขา ดังที่คนทำงานองค์กรเกี่ยวกับคนพิการกล่าวว่า “การรวมตัวของคนพิการ ก็เพื่อเรียกร้องความเท่าเทียมกันในสังคม จึงเกิดขึ้นเพื่อนำไปสู่การปรับแก้หรือออกกฎหมายใหม่ ทั้งนี้เพราะเห็นว่ากฎหมายคือเครื่องมือนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นไปได้วิธีหนึ่ง

ในปัจจุบันจะพบเห็นการเคลื่อนไหวทางสังคมของพิการ ในรูปแบบต่างๆ ซึ่งเป้าหมายสำคัญในการเคลื่อนไหวนั้นส่วนมากจะเน้นไปที่เรื่องของการต้องการให้ได้มาซึ่งสิทธิในการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สิทธิในการประกอบอาชีพ และสิทธิในการเลือกตั้ง โดยการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนพิการจะเป็นการรวมกลุ่มของคนพิการประเภทต่างๆ ที่ประสบปัญหาคล้ายคลึงกันและมีความต้องการร่วมที่เหมือนกัน ทั้งนี้ปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนพิการเหล่านี้ตัดสินใจเข้าร่วมในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม พบว่าส่วนหนึ่งเป็นเพราะคนพิการไม่สามารถแสดงบทบาทหรือการกระทำใด ๆ ในสังคมได้ ซ้ำยังประสบปัญหาในการเข้าสู่ตลาดแรงงานและการกลายเป็นแรงงานราคาถูก [4] คนพิการมีสภาพร่างกาย ข้อยกจำกัดในการดำรงชีพที่แตกต่างกัน อันส่งผลให้คุณภาพชีวิตของคนพิการแตกต่างกันไปตามประเภทของความพิการ และระยะเวลาที่มีความพิการ [5] จากปัญหาต่างๆ ที่เกิดกับคนพิการ อันเป็นสาเหตุทำให้เกิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม

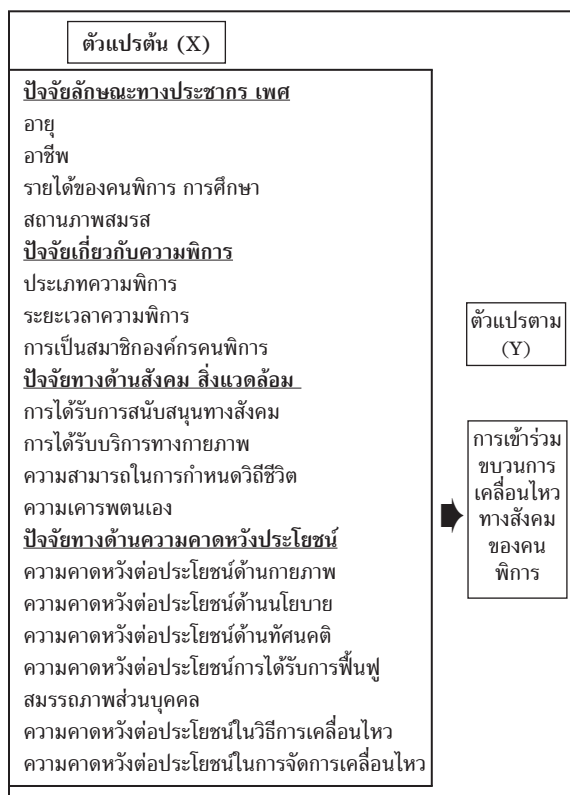
ของคนพิการ จึงเป็นส่วนสำคัญของการศึกษาการเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนพิการดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนพิการ

วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ มีการดำเนินการวิจัยทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งในการนำเสนอผลการวิจัยในบทความชิ้นนี้เป็นการนำเสนอเฉพาะในส่วนของการวิจัยเชิงปริมาณ คือการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมคนพิการ ดังกรอบแนวคิดต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัย คือ คนพิการที่สามารถตัดสินใจและประเมินสภาพต่างๆ ได้ด้วยตนเอง และไม่มีปัญหาในการติดต่อสื่อสาร ได้แก่ คนพิการทางการมองเห็น จากสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย จำนวน 8,794 คน คนพิการทางการได้ยินหรือการสื่อความหมาย จากสมาคมคนหูหนวกแห่งประเทศไทย จำนวน 4,285 คน และคนพิการทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหว จากสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย จำนวน 9,666 คน รวมทั้งสิ้น 22,745 คน ซึ่งเป็นสถิติข้อมูลการเป็นสมาชิกของทั้ง 3 องค์กร ณ วันที่ 31 มกราคม 2554

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยได้จากการสุ่มตัวอย่างคนพิการทั้ง 3 ประเภทโดยการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (sample size) ได้จากการกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ เครซี และมอร์แกน [6] ที่มีความเหมาะสมเนื่องจากการคำนวณกลุ่มตัวอย่างเพื่อการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ โดยการคำนวณจากขนาดประชากรคนพิการ 3 ประเภท ได้แก่ 1) คนพิการทางการมองเห็น 2) คนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย และ 3) คนพิการทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหว จำนวน 22,745 คน ได้ขนาดตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ทั้งสิ้นจำนวน 378 คน ดังนี้

$$\frac{\chi^2 NPQ}{e^2(N-1) + \chi^2 PQ} = n$$

โดยที่

- N = ขนาดของประชากร
 n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
 e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง
 χ^2 = ค่าไคสแควร์ที่ df เท่ากับ 1 และระดับความเชื่อมั่น 95%
 ($\chi^2=3.841$)

$$P = \text{สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร (p= 0.5)}$$

$$Q = 1-P = 1-0.5 = 0.5$$

แทนสูตร

$$N = \frac{(3.841) (22,745) (0.5) (0.5)}{(0.05)^2(22,745 - 1) + (3.841) (0.5) (0.5)}$$

$$n = 377.73$$

โดยการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยกำหนดให้เกิดความคลาดเคลื่อนจากสุ่มตัวอย่างได้เพียงร้อยละ 5 ($e = 0.05$) จากการคำนวณข้างต้นได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 377.73 ตัวอย่าง ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างให้เหมาะสมยิ่งขึ้นโดยมีจำนวนทั้งสิ้น 378 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกในการวิจัยเชิงคุณภาพ แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลประเด็นสำคัญเพื่อสนับสนุนการวิจัยเชิงปริมาณ

1. แบบสัมภาษณ์ในการวิจัยเชิงปริมาณ โดยสร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการปรับปรุงคุณภาพจากอาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ มาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ก่อนนำไปใช้ในเก็บข้อมูลจริงจากกลุ่มตัวอย่าง โดยได้ทำการทดสอบกับคนพิการทางการมองเห็น คนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย และ คนพิการทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหว โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของ Cronbach's Alpha Coefficient ผลการทดสอบได้ค่าความเชื่อมั่น (Coefficient alpha)= 0.93 โดยเนื้อหาในแบบสัมภาษณ์ประกอบไปด้วย แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลปัจจัยทางประชากร ประกอบด้วยข้อความเกี่ยวกับ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ของคนพิการและครอบครัว ระดับการศึกษา และสถานภาพสมรส

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม การได้รับการบริการทางกายภาพ ความสามารถกำหนดวิถีชีวิตตนเองได้ และความเคารพ

ส่วนที่ 3 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลด้านความคาดหวังประโยชน์จากการเคลื่อนไหว ได้แก่ ความคาดหวังต่อประโยชน์ด้านกายภาพ ความคาดหวังต่อประโยชน์ด้านนโยบาย ความคาดหวังต่อประโยชน์ด้านทัศนคติ ความคาดหวังต่อประโยชน์การได้รับฟื้นฟูสมรรถภาพส่วนบุคคล ความคาดหวังต่อประโยชน์ในวิธีการเคลื่อนไหว และความคาดหวังต่อประโยชน์ในการจัดการเคลื่อนไหว

ส่วนที่ 4 แบบสัมภาษณ์การเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนพิการ ได้แก่ การเคลื่อนไหวส่วนบุคคล การเคลื่อนไหวรูปแบบกลุ่ม ได้แก่ ด้านการสนับสนุนในการเคลื่อนไหว ด้านการเข้าร่วมการเคลื่อนไหว ด้านการติดต่อสื่อสารในการเคลื่อนไหว และด้านการดำเนินการในการเคลื่อนไหว

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างได้ถูกวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปโดยสถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนพิการรวมทั้งจะศึกษาถึงปัจจัยในการเข้าร่วมในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมทั้งการเคลื่อนไหวในส่วนบุคคล (ปัจเจก)

และการเคลื่อนไหวในรูปแบบของขบวนการกลุ่ม ซึ่งในการศึกษาดังกล่าวจะศึกษาถึงคนพิการตามความหมายของพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ประกอบกฎกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2537 ที่ได้กำหนดประเภทของคนพิการไว้ 5 ประเภท ได้แก่ 1) คนพิการทางการมองเห็น 2) คนพิการทางการได้ยินหรือการสื่อความหมาย 3) คนพิการทางกายหรือการเคลื่อนไหว 4) คนพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม และ 5) คนพิการทางสติปัญญาหรือการเรียนรู้ แต่เป้าหมายในการศึกษาวิจัยขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนพิการในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างของคนพิการที่มีศักยภาพและความสามารถในการรับรู้ การแสดงออกหรือเคลื่อนไหวได้ด้วยตนเอง ซึ่งได้แก่ 1) คนพิการทางการมองเห็น 2) คนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย และ 3) คนพิการทางกายหรือการเคลื่อนไหว

จากการสัมภาษณ์คนพิการที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนพิการมีเพียง 4 ปัจจัย คือ 1) การได้รับการบริการทางกายภาพ (X10) 2) ความเคารพตนเอง (X12) 3) ความคาดหวังต่อประโยชน์การได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพส่วนบุคคล (X16) และ 4) ความคาดหวังต่อประโยชน์ในการจัดการเคลื่อนไหว (X18) ซึ่งปัจจัยทั้งสี่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ผลการวิเคราะห์พบว่า $R^2 = 0.145$ ซึ่งหมายความว่าปัจจัยทั้งหมดที่นำมาศึกษาสามารถอธิบายการตัดสินใจเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนพิการได้ร้อยละ 14.50 โดยรายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณตัวแปรต้นทั้งหมด

ตัวแปรที่ใช้ในการพยากรณ์	Un standardized Coefficients (b)	Standardized Coefficients (Beta)	Sig
Constant	47.237		
ปัจจัยลักษณะทางประชากร			
1.เพศ (X_1) : หญิง (อ)			
ชาย	-0.144	-0.019	0.712
2.อายุ (ปี) (X_2)	0.037	0.023	0.114
3.อาชีพ (X_3) : ลูกจ้าง/ข้าราชการ/พนักงาน รัฐวิสาหกิจ (อ)			
- นักเรียน/นิสิต/นักศึกษา	-1.756	-0.072	0.396
- พนักงานบริษัทเอกชน	-0.616	-0.043	0.734
- ประกอบธุรกิจส่วนตัว	-1.448	-0.184	0.389
- แม่บ้าน/พ่อบ้าน	-0.286	-0.032	0.867
4.รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (บาท) (X_4)	1.181	0.015	0.770
5.ระดับการศึกษา (X_5): สูงกว่าปริญญาตรี (อ)			
- ประถมศึกษา			
- มัธยมศึกษาตอนต้น	2.078	0.255	0.335
- มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	1.857	0.250	0.386
- อนุปริญญา/ปวส.	2.316	0.207	0.290
- ปริญญาตรี	4.039	0.225	0.082
6.สถานภาพการสมรส : หม้าย/หย่าร้าง/ แยกกันอยู่ (อ)	1.507	0.051	0.559
- โสด	-0.178	-0.021	0.774
- สมรส/อยู่ด้วยกัน (X_6)	0.320	0.042	0.558
ปัจจัยลักษณะเกี่ยวกับความพิการ			
7.ระยะเวลาความพิการ (ปี) (X_7)	-0.002	-0.007	0.945
8.ระยะเวลาการเป็นสมาชิกองค์กรคนพิการ (ปี)(X_8)	0.000	-0.001	0.992
ปัจจัยทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม			
9.การได้รับการสนับสนุนทางสังคม (X_9)	0.051	0.045	0.417
10.การได้รับการบริการทางกายภาพ (X_{10})	0.225	0.109	0.036

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณตัวแปรต้นทั้งหมด (ต่อ)

ตัวแปรที่ใช้ในการพยากรณ์	Un standardized Coefficients (b)	Standardized Coefficients (Beta)	Sig
11.ความสามารถในการกำหนดวิถีชีวิต(X_{11})	0.189	0.076	0.158
12.ความเคารพตนเอง (X_{12})	-0.427	-0.170	0.001
ปัจจัยทางด้านความคาดหวังประโยชน์			
จากการเคลื่อนไหวทางสังคม			
13.ความคาดหวังต่อประโยชน์ด้านกายภาพ(X_{13})	0.031	0.014	0.791
14.ความคาดหวังต่อประโยชน์ด้านนโยบาย(X_{14})	-0.122	-0.049	0.365
15.ความคาดหวังต่อประโยชน์ด้านทัศนคติ(X_{15})	-0.131	-0.072	0.221
16.ความคาดหวังต่อประโยชน์การได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพส่วนบุคคล (X_{16})	0.356	0.167	0.004
17.ความคาดหวังต่อประโยชน์ในวิธีการเคลื่อนไหว (X_{17})	0.009	0.006	0.911
18.ความคาดหวังต่อประโยชน์ในการจัดการเคลื่อนไหว (X_{18})	0.443	0.161	0.003

Constant = 47.237 $R^2 = 0.145$ $F = 2.283$ Sig of $F = 0.000$ $N = 378$

หมายเหตุ การได้รับการบริการทางกายภาพ = X_{10} , ความเคารพตนเอง = X_{12} , ความคาดหวังต่อประโยชน์การได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพส่วนบุคคล = X_{16} และ ความคาดหวังต่อประโยชน์ในการจัดการเคลื่อนไหว = X_{18}
 อ. คือกลุ่มอ้างอิง

จากตารางที่ 1 พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลการต่อต้านจิตใจเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนพิการมี 4 ปัจจัย ที่ประกอบด้วย

1) การเคลื่อนไหวส่วนบุคคล เป็นการแสดงให้เห็นว่าคนพิการ ครอบครัวหรือคนใกล้ชิดได้ดำเนินการเรียกร้องติดตามสิ่งที่เป็ประโยชน์และสิทธิที่จำเป็นสำหรับคนพิการ

2) การเคลื่อนไหวรูปแบบกลุ่ม เป็นการดำเนินการเรียกร้องของกลุ่มหรือการแสดงพลังของคนพิการจำนวนมากที่เข้าร่วมให้การสนับสนุนเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิและความต้องการในด้านต่างๆ ตามเป้าหมายของกลุ่ม

พิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในแต่ละปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม พบว่า

1) ปัจจัยด้านการได้รับการบริการทางกายภาพ (X_{10}) มีผลต่อการเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนพิการอย่างน้อยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีอิทธิพลเชิงบวก ซึ่งแสดงว่าเมื่อคนพิการได้รับการบริการทางกายภาพเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ก็จะทำให้เข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมได้เพิ่มขึ้น 0.225 หน่วย ($b = 0.255$)

2) ปัจจัยด้านการเคารพตนเอง (X_{12}) มีผลต่อการเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนพิการอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีอิทธิพลเชิงลบ ซึ่งแสดงว่า เมื่อคนพิการเคารพในตนเองเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ก็จะทำให้เข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมลดลง 0.427 หน่วย ($b = -0.427$)

3) ปัจจัยด้านความคาดหวังต่อประโยชน์การได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพส่วนบุคคล (X_{16}) มีผลต่อการเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนพิการอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีอิทธิพลเชิงบวก ซึ่งแสดงว่าเมื่อคนพิการมีความคาดหวังต่อประโยชน์การได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพส่วนบุคคลเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้เข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมได้เพิ่มขึ้น 0.356 หน่วย ($b = 0.356$)

4) ปัจจัยด้านความคาดหวังต่อประโยชน์ในการจัดการเคลื่อนไหว (X_{18}) มีผลต่อการเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนพิการอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีอิทธิพลเชิงบวก ซึ่งแสดงว่าเมื่อคนพิการมีความคาดหวังต่อประโยชน์ในการจัดการเคลื่อนไหวเพิ่มขึ้น 1 หน่วยก็จะทำให้เข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมได้เพิ่มขึ้น 0.443 หน่วย ($b = 0.443$)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยทำให้ทราบว่า คนพิการมีการตัดสินใจเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในประเด็นสำคัญ 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) การได้รับการบริการทางกายภาพ 2) ความเคารพตนเอง 3) ความคาดหวังต่อประโยชน์การได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพส่วนบุคคล และ 4) ความคาดหวังต่อประโยชน์ในการจัดการเคลื่อนไหว กล่าวคือ

การได้รับการบริการทางกายภาพ มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนพิการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจากการดำเนินชีวิตในปัจจุบันของคน

พิการยังไม่ได้รับบริการบริการทางกายภาพที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตเท่าที่ควร เช่น สาธารณูปโภคต่าง ๆ อุปกรณ์เครื่องมือสนับสนุนการศึกษาหรือการแสวงหาความรู้ตามความจำเป็น เช่น ล่ามภาษามือ อักษรเบรลล์ ลิฟท์ ทางลาด หรือสถานที่ที่เหมาะสมกับความพิการ ความสะดวกและโอกาสในการคัดเลือกเข้าทำงานอย่างเท่าเทียมกันกับคนปกติทั่วไป สถานที่สาธารณะมีความเหมาะสมและเพียงพอกับคนพิการ รวมทั้งยังขาดความสะดวกในการรับบริการทางการแพทย์ที่เหมาะสมกับความพิการ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาและมีผลกระทบเป็นอย่างมากในการดำเนินชีวิตของคนพิการ จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้คนพิการเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนพิการเพื่อเคลื่อนไหวเรียกร้องให้ทางหน่วยงานทั้งทางภาครัฐและเอกชนได้ให้ความสำคัญและแก้ปัญหาเกี่ยวกับการบริการทางกายภาพให้กับคนพิการโดยเร่งด่วนต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Oliver [7] และแนวคิดเชิงสังคมเกี่ยวกับความพิการ เป็นรูปแบบการให้สิทธิมนุษยชน (Human rights) กับคนพิการ ซึ่งมีแนวความคิดว่าสังคมควรจะแสดงความรับผิดชอบต่อบุคคลที่มีความบกพร่องและความพิการ รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมทุกรูปแบบ

ความเคารพตนเอง มีอิทธิพลเชิงลบต่อการเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนพิการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ คนพิการที่มีความเคารพตนเองน้อย จะเข้าร่วมในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนพิการมากขึ้น ในขณะเดียวกันเมื่อคนพิการที่มีความเคารพตนเองมาก จะเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนพิการลดลง ทั้งนี้ อธิบายได้ว่า การเคลื่อนไหวทางสังคมของคนพิการส่วนใหญ่เป็นการเคลื่อนไหวเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจและบริการขั้นพื้นฐาน โดยคนพิการที่เข้าร่วมการเคลื่อนไหวมักเป็นกลุ่มที่ไม่มีโอกาสอื่นในการสะท้อนปัญหาและความต้องการของตน ในขณะที่คนพิการกลุ่มที่มีโอกาสมากกว่าและมีความเคารพตนเองมากกว่า มักจะใช้ช่องทางอื่นในการทำให้ได้มา

ซึ่งสิทธิและโอกาส มากกว่าการเข้าร่วมการเคลื่อนไหวทางสังคม

ทั้งนี้ จากการวิจัยพบว่า คนพิการจำนวนมาก มักคิดว่าตนเองไม่มีคุณค่าและไม่สามารถทำประโยชน์ให้กับครอบครัวและผู้อื่นได้ ไม่มีความภาคภูมิใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ รู้สึกว่าตนเองไม่สามารถดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จได้ตามที่ต้องการ และรู้สึกว่าตนเองไม่มีความสามารถในการทำงานเมื่อเทียบกับคนปกติ เนื่องจากคนพิการได้รับความกดดันต่าง ๆ มากมายจากคนในครอบครัวหรือคนรอบข้าง จนทำให้คนพิการขาดความมั่นใจในตัวเอง อย่างไรก็ตาม ในสังคมปัจจุบันได้มีการกล่าวถึงเรื่องสิทธิมนุษยชนของคนทั่วโลกและในประเทศทางสื่อต่าง ๆ มากขึ้น [8] ทำให้คนพิการผู้ด้อยโอกาสเหล่านี้ออกมาเรียกร้องและเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมมากขึ้น เพื่อให้ได้มาซึ่งความเสมอภาคและการเข้าถึงบริการที่ต้องการ

ความคาดหวังต่อประโยชน์การได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพส่วนบุคคล มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนพิการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากคนพิการถูกมองเป็นเพียงบุคคลน่าสงสารจึงควรได้รับการสงเคราะห์และการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา อาชีพ สังคม และสุขภาพ จนกระทั่งได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการพุทธศักราช 2534 ขึ้นมา ทั้งนี้คนพิการส่วนใหญ่ก็ยังไม่สามารถเข้าถึงบริการต่าง ๆ ได้ ทำให้คนพิการส่วนใหญ่ ครอบครัว และองค์กรคนพิการจะช่วยกันเองตามฐานะที่เป็นอยู่ และทัศนคติที่รัฐใช้มองคนพิการยังเป็นไปในด้านลบ โดยมองคนพิการเป็นภาระและไร้ประโยชน์ มีความเข้าใจต่อคนพิการในแง่เป็นผู้บกพร่องทางร่างกาย จิตใจหรือสติปัญญาที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ จากสภาพปัญหาของการดำรงชีวิตที่เป็นอยู่และการบังคับใช้กฎหมายก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาเกี่ยวกับการฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้พิการได้ [9] จึงมีผลทำให้คนพิการเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อเรียกร้องโอกาสในการคุ้มครอง สงเคราะห์

พัฒนา ฝึกอาชีพ และแก้ไขปัญหาคูสมรรถทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งให้สังคมมีส่วนร่วมในการเกื้อกูล และฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการด้วย

ความคาดหวังต่อประโยชน์ในการจัดการเคลื่อนไหว มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนพิการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องมาจากการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนพิการ นอกจากความคาดหวังว่าผลที่ได้รับจากการเคลื่อนไหวจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เข้าร่วมการเคลื่อนไหวโดยส่วนใหญ่แล้ว ยังมีปัจจัยที่ผู้เข้าร่วมต้องนำมาพิจารณา ก่อนตัดสินใจเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมก็คือ ความพร้อมของคนพิการหรือบุคคลที่จะเข้าร่วมในการเคลื่อนไหวที่อาจมีผลกระทบต่อคนพิการที่เข้าร่วมขบวนการ อีกทั้งยังต้องมีภาระค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในการเดินทางเข้าร่วมขบวนการ และโดยสภาพความพิการที่เข้าร่วมการเคลื่อนไหวโดยเฉพาะคนพิการบางประเภท มีความเสี่ยงสูงในเรื่องสุขภาพที่จะได้รับผลกระทบในระหว่างการเคลื่อนไหว การเคลื่อนไหวบางครั้งต้องปฏิบัติตนหรือทำกิจกรรมตามที่ผู้นำให้แนวทางไว้ คนพิการจึงต้องมีการเรียนรู้วิธีการ และต้องมีการปรับตัวอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งไม่มีความเป็นอิสระทางความคิดเนื่องจากการเคลื่อนไหวของขบวนการประกอบด้วยคนจำนวนมาก มีหลายความคิดเห็น มีทั้งผู้ที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยปะปนกัน ย่อมทำให้เกิดความคับข้องใจได้ในบางกรณี ทั้งนี้การเคลื่อนไหวเรียกร้องของคนพิการจะประสบความสำเร็จหรือไม่ก็ต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างด้วยกัน เช่น จำนวนคนพิการ ชื่อเรียกร้อง ยุทธวิธีการเคลื่อนไหว และเป้าหมายเป็นสำคัญ อีกทั้งยังต้องทำให้คนพิการมีความพึงพอใจในวิธีการจัดการเคลื่อนไหว และผู้เข้าร่วมต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ เช่น สภาพร่างกายต้องพร้อมสำหรับการทำกิจกรรมได้โดยตลอดในระหว่างการเคลื่อนไหว ตลอดจนได้รับการสนับสนุนจากบุคคลที่เกี่ยวข้องรวมทั้งการมีเครือข่ายทางสังคมที่ให้การสนับสนุนโดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารความเป็นไปเกี่ยวกับคนพิการ เป็นต้น

นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมต้องไม่มีอุปสรรคอื่น ๆ เช่น ไม่เต็มใจหรือในเรื่องทุนทรัพย์ในระหว่างการเข้าร่วมการเคลื่อนไหว พร้อมทั้งจะเผชิญกับเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นได้ในระหว่างการเคลื่อนไหว ก็จะสามารถตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมได้ง่ายขึ้น จะเห็นได้ว่า ถ้าการเคลื่อนไหวเรียกร้องของคนพิการมีการบริหารจัดการเคลื่อนไหวอย่างมีระบบตามขั้นตอนอย่างมีแบบแผนแล้วนั้น ก็จะทำให้คนพิการหันมาให้ความสนใจและตัดสินใจเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการทำประโยชน์เพื่อคนพิการโดยรวมได้ง่ายยิ่งขึ้น ดังนั้น ความคาดหวังต่อประโยชน์ในการจัดการเคลื่อนไหว จึงมีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนพิการ

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาการเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนพิการครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงปริมาณในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนพิการ และปัจจัยที่มีอิทธิพล 4 ปัจจัย คือ 1) การได้รับการบริการทางกายภาพ 2) ความเคารพตนเอง 3) ความคาดหวังต่อประโยชน์การได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพส่วนบุคคล และ 4) ความคาดหวังต่อประโยชน์ในการจัดการเคลื่อนไหว ซึ่งทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการของคนพิการที่ต้องการให้รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหา เพื่อเป็นการลดทอนความเดือดร้อนให้กับคนพิการ และทำให้คนพิการได้รับสิทธิและโอกาสในการดำรงชีวิตอย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไปในสังคม อาจกล่าวได้ว่า ความต้องการจำเป็นต่างๆที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนพิการออกมาเคลื่อนไหวทางสังคม สะท้อนให้เห็นว่า คนพิการยังไม่มีช่องทางที่จะสามารถเสนอปัญหาและความต้องการของตนต่อสังคมและผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจเชิงนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ภาครัฐและองค์กรคนพิการ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ จึงควรที่จะให้

ความสนใจตอบสนองความต้องการของคนพิการ เพื่อให้คนพิการได้รับสิทธิและความเท่าเทียมในสังคม

นอกจากนี้ จากการศึกษาที่ปัจจัยที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้กระทำการ (Agency) คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านประเภทความพิการ ปัจจัยด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม (ที่เกี่ยวข้องกับผู้พิการ) และปัจจัยด้านความคาดหวังประโยชน์จากความเคลื่อนไหว ซึ่งปัจจัยต่างๆดังกล่าวสามารถอธิบายการเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนพิการได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น ดังนั้น การศึกษาครั้งต่อไป จึงน่าจะให้ความสำคัญกับปัจจัยเชิงโครงสร้าง (Structure) ซึ่งมีแนวคิดที่เกี่ยวข้อง เช่น แนวคิดโครงสร้างโอกาสทางการเมืองและโครงสร้างโอกาสทางสังคมของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม นอกจากนี้ ยังควรมีการเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยเชิงโครงสร้างและปัจเจก มาใช้ในการศึกษาการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนพิการด้วย

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาครั้งนี้ได้รับทุนสนับสนุนการเผยแพร่ผลงานจากศูนย์วิจัยพหุลักษณะสังคมลุ่มน้ำโขง มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ได้ชี้แนะ ให้ทุนสนับสนุนตลอดจนกรุณาเป็นที่ปรึกษาตลอดการวิจัย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

1. National Statistical Office Thailand. 1999. Status of disabled people in Thailand. Bangkok: The Prime Minister's Office. Thai.
2. Ministry of Social Development and Human Security of Thailand. 2003. Knowledge of people with disabilities. Bangkok: Teppenvanich. Thai.

3. Ministry of Social Development and Human Security of Thailand. 2003. Services for People with Disabilities. n.p.p.
4. Thanomsri Thongrakkhao. 2001. Factors relation to the satisfaction of the handicapped entering labour market: a case study of the Prapradaeng Rehabilitation Center Samut Prakan Province. Thesis, Kasetsart University.
5. Pakorn Wachirukgul. 1998. Factors affecting quality of life of the disabled in Changwat Phitsanuloke. Master of Arts thesis in Development Sociology, Khon Kaen University. Thai.
6. Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. 1970. "Determining sample size for research activities". Educational and Psychological Measurement. 30, p.607-610.
7. Oliver, M. 1996. The disability movement is a new social movement. Community Development Journal, 32, 244-251.
8. Kamonpan Panpeung. 2004. Disabilities people in independent living: The next step to future. By the edemptorist Vocational School for people with disabilities, Pattaya.
9. Niyada Vhanchaiyasith. 2000. Rehabilitation for disabled persons in urban areas, Nakhonratchasima Province. Master of Arts thesis in Medical and Health Social Sciences, Mahidol University. Thai.